

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

Deze tekst is afkomstig van de online bibliotheek op www.denieuwetoneelbibliotheek.nl.

De rechten, inclusief en met name de rechten voor uitvoering, liggen voor alle teksten bij de auteur en het is dan ook verplicht om voor elke vorm van uitvoering toestemming bij de betreffende schrijver aan te vragen. Voor elke schrijver is het van groot belang om te weten of zijn teksten worden uitgevoerd, dus neem alstublieft bij elke lezing, encenering, bespreking in het onderwijs e.d. even contact op met de auteur! Het contact adres voor deze tekst is:

Schrijver	Gerardjan Rijnders
Titel	Tragedie
Jaar	2007
Uitvoering	Toneelgroep Amsterdam / Gerardjan Rijnders

Copyright (C) 2007 by Gerardjan Rijnders

TRAGEDIE

GERARDJAN RIJNDERS

EEN KOOR VAN VIJF MENSEN.

PROTAGONISTEN:

ROSA

MENNO

MAN

VROUW

BINNENWERELD (Koor)

BUITENWERELD

1

RENEE

We zijn het dus eens

Ja

KITTY

Natuurlijk zijn we het eens

Ja

FRED

Een bot is in de vissenfamilie het toppunt van luiheid

Hij begint zijn leven op normale wijze

Als iedere ander vis

Met de buik naar onder en de rug naar boven zwemmend

Voor hij echter een paar weken oud is

Begint hem de algemene strijd om het bestaan te veel te worden

Hij krijgt last van 'kosmische angst'

En reageert daarop met kosmische luiheid:

Hij gaat gemakkelijk op zijn zij in de modder liggen

En komt er nooit meer toe op te staan uit die houding van rust

Hij heeft dan nog maar één onaangenaam ding in zijn leven

En dat is dat zijn onderste oog maar steeds nutteloos in de grijze modder staart

Dat oog, blijkbaar vermoeid van het vergeefse staren in het oerslik

Doet dat iets wat de wetenschap nog niet heeft weten te verklaren

Het gaat op reis naar de andere kant van de kop

Om het bovenste, wel ziende ook, gezelschap te houden

Het gevolg is dat een bot tot de meest dwaze visgedaanten behoort

Maar ook dat hij tenslotte zijn doel bereikt
In zijn volle vissen – luiheid en indolentie
Hangt hij nu op de bodem van het water rond
En loert met zijn verdraaide en zijn goede oog naar een prooi
Die hem het toeval in de bek speelt
Maar ook dat is voor meneer soms nog wat te vermoeiend
En dan graaft hij zich helemaal in het zand
Zodat hij helemaal niet meer hoeft te kijken'
Dat spreekt mij enorm aan

JACOB

Is jouw ene oog ook aan de wandel gegaan?

FRED

In zekere zin
Vroeger hechtte ik eraan
Vond ik het een plicht zelfs
Alles van zoveel mogelijk kanten te bekijken
Doe ik niet meer
Ik bekijk alles het liefst van één kant
De kant die mij het beste uitkomt

JACOB

Sinds wanneer is dat?

FRED

Sinds die crisis

ROSA op.

Gaat weer af.

2

JACOB

Ik ken mensen die hadden twee honden
Ze woonden drie hoog
Toen is één van die honden verongelukt
Dood gereden
Twee weken later is die andere hond
Van het balkon gesprongen

Dood
Zelfmoord

ROELAND
Honden plegen geen zelfmoord

RENEE
Nee?

KITTY
Nee

RENEE
Misschien wilde hij hem zoeken
Wilde die andere die ene zoeken

ROELAND
Dat zou kunnen

RENEE
Wilde hij hem achterna

KITTY
Zoiets

JACOB
En dat is wat anders?
♪ 'Benzaam'

MENNO op.
MENNO af.

3
KOOR
♪ Proloog

KITTY
Zo mooi, zo simpel

RENEE
Dat ene gebaar

Dat knikje met het hoofd
Niet meer dan een zucht

KITTY
En dan die stilte die alles toedekt

RENEE
Alles omarmt

KITTY
Alles toestopt

RENEE
Zonder één enkel verwijt

ROELAND
Zonder één enkel verwijt

RENEE
Wie valt er iets te verwijten?
En wat?

FRED
Dan weer die knikjes
Wat onhandig gepluk aan kleding
We lopen het grintpad af
Het dicht slaan van portieren
Auto's die weg rijden

RENEE
We hebben toch gelijk

KOOR
Natuurlijk hebben we gelijk

JACOB
Maar we hebben natuurlijk allemaal onze eigen motieven

KOOR

Woef!

RENEE

De vloek dat het allemaal...

Dat het allemaal...

Allemaal onstuitbaar...

Onontkoombaar...

't Is een vloek

't Is een leugen

JACOB

't Is een vloek 't is een vloek het is een leugen

RENEE

Wanhoop is het

KITTY

'Centrum voor overlijdenszorg'

Belachelijk

Zeg gewoon 'crematorium'

'Begraafplaats'

'Afwerkplek'

RENEE

'Vuilnisbelt'

ROELAND

De zogenaamde vanzelfsprekendheid waarmee ze elkaar gedag zeggen

JACOB

Of niet gedag zeggen

ROELAND

Maakt niet uit

JACOM

Wat ze willen, eigenlijk willen...

ROELAND

Elkaar de hersens inslaan

RENEE

Elkaar afslachten

Dat willen ze

Maar dat wordt niet uitgesproken

Dat blijft onuitgesproken

Tot er bloed vloeit

Ja

Want er vloeit bloed

Ja

Dat kunnen zelfs wij niet...

Heb ik geen enkele behoefte aan

Aan dat bloed niet?

Omdat tegen te houden

Heeft geen zin

MAN en VROUW op en af.

4

KITTY

Gewoon, een simpel gebaar

Een knikje met het hoofd

Onopvallend als een blaadje

In een boom vol blaadjes

Als een paaltje in de berm

ROELAND

En de rotsvaste overtuiging...

RENEE

In de rotsvaste overtuiging, dat...

Ja

Maar...

RENEE

Nee

Nee?

Op dit level niet

JACOB

Op een ander level wel?

ROELAND

Misschien

Op een vegetatief level, misschien

Waar je dingen hoort als:

‘Tijdens de training sloeg het noodlot toe’

‘Het is nog niet bekend of de vrouw het fast-food restaurant gaat aanklagen’

‘De buurman heeft Oost – Europese stemmen gehoord’

‘Rust zacht, Sjoerd, je vrienden van de slagerij’

RENEE

Dat stadium ligt achter ons

5

MENNO op.

MENNO

Rosa!?

Rosa!?

MENNO weer af.

JACOB
Hij hilde

KOOR
Welnee

JACOB
Nee?

KOOR
Hij deed alsof

JACOB
Maar als ie nou...?

KOOR
Daar trappen wij toch niet meer in?
Dat stadion hebben wij toch gehad?

JACOB
Maar misschien...?

RENEE
Ga je gang
Als jij het nuttig vind
Uit nieuwsgierigheid

JACOB
Nee, nee

RENEE
Ben je dan zo makkelijk...?

JACOB
Ik zeg toch 'nee'?

RENEE
Je zegt 'nee', ja

JACOB
Ik vraag me af...

Wat?

RENEE

Zijn we dan toch nog...

Zijn we weer terug op het niveau van:

‘We leveren maatwerk, maar nu puntje bij paaltje komt’

‘Valt nergens over te praten’?

‘Ballonnen en camera’s bij de gevangenispoort moeten we vermijden’?

‘De man dacht dat hij van zijn vrouw af was’?

ROELAND

♪ ‘de wereld’

6

RENEE

Vanochtend kom ik uit de supermarkt

Staat dat vrouwtje daar weer

Een keurig vrouwtje in een pakje

Een wollen mutsje op

Krantjes te verkopen

De daklozenkrant

Ze staat daar maar, in dat pakje met dat mutsje

En dat altijd oprecht blije gezicht

Ik geef haar die drie Euro statiegeld

Want ik dacht, ik kan die drie euro’s wel weer aan de volgende fantasie uitgeven

Maar jij bent echt, jij komt uit Moldavië

Dat weet ik toevallig

Maar ik weet niet hoeveel ouders je daar nog hebt wonen

Broers, zussen, ooms en tantes en...

Ik weet niet wat je daar allemaal achter hebt moeten laten

Hoe je hier gekomen bent

Waarom je hier gekomen bent

Je staat daar maar

Met dat eeuwig blije gezicht

Dat naïeve idee dat het goed moet komen

Omdat het anders nooit meer goed komt

JACOB en TUTTI

♪ ‘de wereld’

*MAN EN VROUW op.
Ze gaan weer af.*

Kitty
Leuke types

KOOR
Leuk?

KITTY
Leuk in de zin van 'leuk'

7
JACOB
Kleine deeltjes
Hebben ze ontdekt
Als kleine deeltje ineens ontstaan
Uit een ander deeltje
Als uit een elektron ineens twee fotonen ontsnappen
Bijvoorbeeld
Dat zijn niet eens deeltjes
Dat zijn stroompjes, golfjes, pakketjes licht
Dingetjes, zeg maar
Maar die dingetjes houden altijd contact
Hebben ze ontdekt
Die dingetjes ontstaan
Schieten ieder een kant uit
Maar als het ene dingetje
Op de ene of andere manier een klap krijgt
En daardoor bijvoorbeeld
Rechtsom om zijn as gaat tolleren
Dan gaat dat andere dingetje
Op datzelfde moment
Linksom om zijn as tolleren
Niet omdat het een seintje krijgt
Van dat ene dingetje
Want dat seintje zou zich dan
Veel sneller moeten verplaatsen
Dan de snelheid van het licht

En dat kan niet
Dat is uitgesloten
Die dingetjes 'weten' van elkaar
Zoals tweelingen vaak 'weten'
Van elkaar
En ook al zijn die twee dingetjes
Op een gegeven moment
Lichtjaren van elkaar verwijderd
Ze blijven van elkaar 'weten'
Krijgt het ene dingetje een schop
Dan krijgt het andere die ook
Dus, stel
Er is een dingetje op Mars
En daar gebeurt iets mee
En zijn broertje – dingetje zit in mijn hart
In een cel, in een molecuul in mijn hart
Dan gebeurt daar op dat moment
Dus ook iets mee
En word ik ziek
Krijg ik kanker
Of een dingetje, heel ver weg
Verdwijnt in een zwart gat
Wordt opgeslokt door een zwart gat
En zijn zusje – dingetje zit ergens in mijn hersens
Daar gebeurt op dat moment dus ook iets mee
In mijn hersens
En dan gebeurt er dus ook iets met mij, waarschijnlijk
Word ik misschien verliefd
Hebben ze ontdekt
En het gekke is dat ik nu niet weet
Sinds ik dit weet
Of ik nou minder eenzaam ben

KITTY

Of juist nog eenzamer?

KOOR

Ja

Van die dingetjes

RENEE

Daar doen we toch niet meer aan

TUTTI

♪ Wij doen daar niet aan mee

8

ROELAND

Zo'n vrouw die dus maar helemaal niets meer zegt

Omdat ze...

Ze heeft niets...

Ze weet niet...

Ze weet het nog precies

En wat en hoe

Maar

Ze friemelt liever wat aan een knoopje

Of haalt een koekje uit elkaar

En denkt aan vroeger

Niemand die nog luistert, toch?

En dan zegt ze alleen maar

Wat veel auto's, hè?

En dan zeggen wij

Ja

En dan zegt zij weer

Wat veel auto's, hè?

En dan zeggen wij weer

Ja

En dan herinnert zij zich die ene auto nog heel goed

Zo wil ik niet worden

RENEE

Zo zijn we al

1,2,3...

♪ Pools gebed

9

ROSA op.

ROSA

Hebben jullie dan...?

Laat maar

ROSA af.

RENEE

Vraagt ie

Als je een egeltje dood rijdt

Heb je dan een lekke band?

Nee, zeg ik

KITTY

Maar misschien heb je wel een lek zieltje

RENEE

Zieltje?

Daar kun je zo'n kind toch niet mee lastig vallen

KITTY

Kind?

Hij vroeg dat

ROELAND

Ik?

KITTY

Je gaat me toch niet vertellen

Dat je dat ook al niet meer weet

RENEE

♪ Die dag al bijna avond.

10

KITTY

Twee uur voor zijn dood vraag ik

Weet jij dat ik hier zit?

Dan legt hij zijn hand op mijn hand

Die op zijn borst ligt

Als troost

Negen uur voor zijn dood

Spreekt hij zijn laatste woord: ontroerend

Ik versta hem niet

Wat zeg je, zeg ik

Ik versta hem weer niet

Wat zeg je, zeg ik

Hij moet het drie keer herhalen: ontroerend

TUTTI
Ontroerend

RENEE
En...

MENNO op.

MENNO
ROSA!

MENNO af.

11
FRED
Eerst kreeg ik uitslag
Overal wondjes, blaasjes
Jeuk
Iets wist kennelijk dat ik mijn verzet had opgegeven
Nog voordat ik dat zelf wist
Ondanks de depressies kort daarna
Koortsaanvallen
Nachtmerries
Visioenen
En overal pijn
Alsof ik van binnen uit...

ROELAND
Toen gaf je het op?

FRED
Ik zie dat anders
Ik ben verhuisd
Ik luister alleen nog naar de vogels
En het tikken van de klok
Voorzover klokken nog tikken

ROELAND
Je gaf het op?

FRED

Ik begon opnieuw
Ik begon voor mezelf
Ik had de wereld niet meer nodig
Ik heb de wereld niet meer nodig

ROELAND

Je hebt mij niet meer nodig

FRED

Ik heb niemand meer nodig
Want ik ben van niemand meer afhankelijk
Behalve in gevallen van zakelijk transacties
Afspraken
Ik ben niet meer afhankelijk van de mening van anderen
De goedkeuring, de waardering van anderen

ROELAND

Het maakt je allemaal geen fuck meer uit?

FRED

Je begrijpt het niet
Natuurlijk interesseert het me
Wat jij denkt
Wat men denkt
Ook over mij denkt
Ik ervaar het alleen niet meer als een vonnis

ROELAND

Je lacht erom?

FRED

Vaak wel, gelukkig
Ik speel ermee
We spelen er met elkaar mee
Maar er staat niets meer op het spel
Ik vind het nu allemaal één grote komedie
Vroeger vond ik het allemaal één grote tragedie
Begrijp je?

RENEE

Ja
Laf

FRED
Grappig
Je vindt me laf?

RENEE
Grappig?

FRED
Je zei toch 'laf'?

RENEE
Ja

FRED
Grappig

12
KOOR
♪ 'Het gaat om waar het altijd over gaat.'

MAN EN VROUW op.

MAN
Hebben jullie...
Hebben jullie een meisje gezien? Een jonge vrouw?

VROUW
Ze is knettergek

MAN
Of een jongen?
Een jongeman?

VROUW
Hij is levensgevaarlijk

MAN EN VROUW af.

JACOB
Maar stel...

KOOR
Nee

Hebben we toch afgesproken?

JACOB

Ja, maar...

KOOR

Nee

FRED

Wat zou jij denken?

Waar zou jij aan denken?

KITTY

Als ik daar...?

Als ik daartussen had gestaan

FRED

Als jij al die mensen daar had zien staan wachten

KITTY

Zestig jaar geleden?

FRED

Langer geleden

KITTY

Ik zou me afvragen

Wat die mensen dachten

Wat die mensen wisten

Hopelijk niet wisten

RENEE

Ik zou me proberen voor te stellen

Wie die mensen waren

Waar ze vandaan kwamen

Wat ze bij zich hadden

Of ze alleen waren

Of dat ze nog familie of een geliefde bij zich hadden

KITTY

Ik zou proberen me de stilte voor te stellen

Of het kermen, het huilen
Soms een schreeuw
Als een ijsschots in een rivier

FRED
Maar daarvoor hoef je toch niet daar te zijn?

KITTY
Dat hoeft ook niet

FRED
Die mensen staan toch gewoon voor een loket!

KITTY
Ja

FRED
Die mensen wachten toch alleen maar!

KITTY
Grappig
Dat je je door die vraag probeert voor te stellen
Wat je je zou proberen voor te stellen
Als je daar zou zijn
Op zo'n plek
Op zo'n perron

FRED
Grappig?

ROELAND
Perron?

KITTY
Dat betekent
Dat je eigenlijk niet op reis hoeft
Je kunt het je hier al voorstellen
Hoe het daar zal zijn

RENEE
Het verschil is
Als je reist in het hier en nu
Nu hier, straks daar

Dan kun je het verifiëren
Of het waar is wat je dacht
Maar je kunt niet verifiëren
Of het waar is wat jij denkt
Hoe het daar zestig jaar geleden was

FRED
Meer dan zestig jaar geleden

RENEE
Of het daar stil was
Of je daar toen een zacht kermen hoorde
Het geluid van bang kruipend bloed
Hoe klinkt het als je met denken wilt stoppen?

KITTY
Is dat een gil?
Of alleen de stank van ontlasting
Waarmee je hoopt afscheid te nemen?

RENEE
Maar zelfs in het hier en nu
Kan ik het niet verifiëren
Die vrouw daar
Wil ze een vers brood?
Is ze op weg naar een uitzendbureau?
Naar de opticien?

ROELAND
Volg haar

RENEE
Wie?

ROELAND
Die vrouw

RENEE
Dat bedoel ik niet

ROELAND
Wat niet?

RENEE
Die vrouw niet?

ROELAND
Ik bedoel
Ik bedoel, stel
Je ziet een vrouw
Op straat
Wil ze een paar nieuwe schoenen
Maar heeft ze het geld niet
Voor een paar nieuwe schoenen
Dus wat weet ik dan als ik haar volg?

RENEE
Vraag het haar

ROELAND
En jij?
Wil jij nieuwe schoenen?
Wil je een andere baan?
Wil je van je man af?

RENEE
Nee

ROELAND
Dat zeg je

RENEE
Nee

ROELAND
Je zegt nee
Maar wil je dan dus ook niet van je man af?

RENEE
Nee

ROELAND
Zeg je

RENEE
Ja

ROELAND

Dus wat is er dan geverifieerd?
En wat is dan nog het verschil met...?

RENEE

Dat ik jou kan vragen
Hier en nu
Of je gelukkig bent

ROELAND

En ik ja of nee kan zeggen
Ongeacht of ik wel of niet gelukkig ben

RENEE

Dat jij kunt besluiten
Of jij dit gesprek wilt of niet
Terwijl die mensen daar, toen
Die kunnen jou niet meer aanspreken
Jij kunt ze niet meer aanspreken
En al helemaal niet
Als jij ze zou kunnen volgen
Nu, hier

ROELAND

Dat is wat je eigenlijk wilt?

RENEE

Wat?

13

TUTTI

♪ 'Oresteia'

MENNO en ROSA op.

MENNO

Je begrijpt het niet!

ROSA

Wat begrijp ik niet?

MENNO

Wat er allemaal nog meer...

ROSA

Nog meer?

Alsof dit allemaal niet genoeg is!

MENNO

Er speelt veel meer

ROSA

En waarom weet ik dat dan niet?

MENNO

Omdat ik je dat nooit heb kunnen vertellen

ROSA

Wat niet?

MENNO

Geloof me nou

ROSA

Waarom zou ik?

MENNO

Doen jullie dan iets!

Waarom doen jullie niets?

KOOR

Waarom zouden we?

MENNO

Omdat...

KOOR

Zij is knettergek!

ROSA

Wie zegt dat?

Zegt hij dat?

MENNO

Nee!

KOOR

En jij bent levensgevaarlijk!

ROSA

Dat zeg ik!

ROSA af.

MENNO

Rosa!

MENNO achter ROSA aan.

JACOB

Ik geloof hem wel

ROELAND

Hoezo geloof jij hem wel?

KITTY

Dus haar geloof je niet?

RENEE

Daar zouden we ons toch niet mee bemoeien

JACOB

Nee, maar ik geloof hem wel

FRED

Wat ie zegt?

JACOB

Hoe hij zegt wat ie zegt

Hoe hij is

KITTY

En haar geloof je niet?

RENEE

Zij is echt knettergek, denk ik

ROELAND

En hij is niet levensgevaarlijk?

RENEE

♪ 'De dag...'

14

KITTY

Ik heb een tijd lang iedere nacht gedroomd
Dat ik ergens in een huis was
Een deur opende van een kamer
En in die kamer zag ik mezelf bezig
Iemand de hersenen in te slaan
Deed ik die deur meteen weer dicht
En rende het huis uit
Dat ging zo nachten door
Totdat ik besloot
Die deur niet meteen weer dicht te doen
Maar net zo lang te blijven kijken
Tot ik die man echt de hersens had in geslagen
Morsdood geslagen
Totdat die man was afgeslacht

JACOB

En toen pas deed je die deur dicht
En liep het huis uit?

KITTY

Toen liep ik de kamer in
Om te kijken wie ik had afgeslacht

JACOB

En wie had je afgeslacht?

KITTY

Net voordat ik dat kon zien
Werd ik wakker

RENEE

Dat lieg je

KITTY

Ja

ROELAND

Maar wil je van je man af?

RENEE

Ja en nee

ROELAND

Ja en nee?

RENEE

Misschien ben ik al van hem af

Maar wil ik dat niet

Misschien wil ik van hem af

Maar durf ik dat niet

Of vind ik dat zielig

Voor hem

MAN EN VROUW op.

MAN

Waar zijn ze heen?

KOOR

Wie?

VROUW

Zeik niet

Ze waren hier

KOOR

Hadden wij dat moeten zien?

MAN

Dat hebben jullie gezien

KOOR

Bewijs dat maar

Wij zien niets meer

Willen we niet meer
Wij hebben besloten
Alles al te hebben gezien
En dat dat ons niets heeft opgeleverd

VROUW
Bewijs dat dan maar

KOOR
Hoezo?
Waarom?
Aan wie?
Wie zijn jullie?

MAN
Wij zijn...

VROUW
Dat ga je toch niet uitleggen?

KOOR
Lijkt me wel

MAN
Jullie hebben geen idee
Wat er allemaal op het spel staat

KOOR
Nee
Hoe zouden we?

VROUW
Maar jullie zouden toch op zijn minst
De bereidheid op kunnen brengen toe te geven
Dat er voortdurend van alles op het spel staat?

♪ 'potpourri

KOOR
Nee dus
Niet meer
Daar zijn we het inmiddels over eens
Het is een illusie

Dat er iets op het spel zou staan
Een leugen

Geluid van een enorme explosie o.i.d.

15
FRED
Goh
Gebeurt er toch nog iets

RENEE
Vind je?

ROELAND
Special effect

KITTY
Ja, en niet erg overtuigend

16
JACOB
Hoe wist jij, weet jij
Dat zij loog
Toen zij zei
Toen werd ik wakker?

RENEE
Weet ik niet
Wist ik niet

JACOB
Maar toen jij zei
Je liegt
Zei zij
Ja

RENEE
Ja, maar ik wist niet dat Zij loog
Ik dacht dat zij loog
Dat gevoel had ik

JACOB

Ik heb het gevoel
Dat jij nu liegt

RENEE

Ik lieg niet
Ik had echt dat gevoel
Ik had het gevoel dat zij loog
Omdat ik het gevoel had
Dat ik daar bij was
Bij die moord

JACOB

Die moord in die droom?

RENEE

Ja

JACOB

Jij stond ook in die deur?

RENEE

Misschien stond ik voor het raam
Dat weet ik niet
Maar jij was er toch ook bij?
Daarom zijn we toch hier?

KOOR

Waar?

ROSA op.

ROSA

Waarom doen jullie niets?

KOOR

Waarom?

ROSA

Het interesseert jullie niet eens

KOOR

Wat niet?

ROSA af.

JACOB

Ik snap dat meisje wel
Ik snap die wanhoop wel

KITTY

Ja

ROELAND

Maar daar hebben wij toch niks mee te maken?

FRED

Nee

Hebben we achter ons gelaten

RENEE

Het was anders een behoorlijke explosie

FRED

Vind je?

ROELAND

Wij zijn toch niet geëxplodeerd?

JACOB

Nog niet

KITTY

Of al heel lang geleden

MAN en VROUW op.

MAN

Dat had je toch kunnen voorzien?

VROUW

Hoezo?

Wat?

MAN

Je wist toch dat er veel meer op het spel staat?

VROUW

Maar dit niet

Dit wist ik niet

Hoe kon ik hebben voorzien

Dat zij, dat ...?

MAN

Ze is knettergek!

VROUW

Wie zegt dat?

KOOR

Hij zegt dat

MAN

Ik?

Jullie zien toch niets

Maar jullie horen nog wel wat?

KOOR

Hij is levensgevaarlijk zei je

VROUW

Ik?

MAN

Ik moest toch iets zeggen

Om dat stelletje fossielen te bewegen

Tot iets wat op leven lijkt

VROUW

Levensgevaarlijk?

MAN

Ik moest toch iets zeggen?

Je weet, dat ik...

VROUW

Dat weet ik
En je weet ook dat ik dat weet
En je weet ook, dat ik...
Dat ik daar...

*Weer het geluid van een explosie o.i.d.
MAN en VROUW af.*

7

FRED
Ik wist het
Godverdomme
Ik wist het!

ROELAND
Je bent dronken

FRED
Ik wist het
Het had te maken met dat een rog
Een plat gedrukte haai is

KITTY
Je bent dronken

FRED
Van boven platgedrukt
Terwijl een platvis
Een bot bijvoorbeeld
Van opzij is plat gedrukt

RENEE
Kom nu maar mee

FRED
Haaien zijn heel primitief
Die drijven op olie
Platvissen zijn veel moderner
Die drijven op water

KITTY
Jij drijft op alcohol

FRED

Dat is toch veel moderner:
Waterstof in plaats van benzine?
Dat is wat er aan de hand is
Zich in de geschiedenis al lang heeft bewezen

JACOB

Maar wat wist je dan?

FRED

Dat weet ik niet meer
Dat is het nu juist

ROELAND

Je bent lief

FRED

Dat het me is ontglipt
Aristoteles stierf omdat een arend een zeeschildpad
Op z'n kale kop te pletter liet vallen
Omdat ie dacht dat het een rots was
Een steen

JACOB

Aischylos

FRED

Nee, die arend
Die dacht dat die kale kop van...

TUTTI

Het was Aischylos, niet Aristoteles

FRED

Aristoteles was toch de denker?

RENEE

Iedereen denkt

ROELAND

Alleen lukt dat niet altijd, lieverd

FRED

Dat bedoel ik
Dat zeg ik
Ik was er vlak bij!
Godverdomme
Aristoteles stierf

TUTTI
Aischylos

FRED
Omdat een arend
Een zeeschildpad had gevangen
En eerst dat pantser kapot moest maken
Dat schild
Voordat ie hem op kon eten
En daarom moest ie dat pantser, die schildpad
Te pletter gooien
Op een steen
Een kale rots
En dat werd de kale kop van

TUTTI
Aischylos

FRED
En toen ging ie dood

RENEE
Die schildpad?

FRED
Misschien
Maar Aristoteles in ieder geval

TUTTI
Aischylos

ROELAND
Het is een tragedie

RENEE
En die arend?

FRED

Als die schildpad niet is dood gegaan
Is die arend misschien omgekomen van de honger
Tenzij die Aristoteles heeft opgegeten

TUTTI

Aischylos

FRED

Jij bent lief

ROELAND

Jij ook

FRED

Ik was er vlak bij!

KITTY

Ja

Je hebt weer eens geprobeerd een knoop te leggen
In de vanzelfsprekende loop der dingen
Die je nog steeds weigert te accepteren

FRED

Ik was er vlak bij!

RENEE

Maar niet bij mij

FRED

Sorry

RENEE

Geeft niet

ROSA op.

Dan horen we MENNO.

MENNO (stem)

Rosa!

Het is niet wat jij denkt!

Wat ik dacht, dat er allemaal speelde...
Het is allemaal veel...

ROSA
Gelukkig hoor ik dit niet
En jullie horen dit zeker ook niet?

KOOR
Wat?

ROSA
Klootzakken

ROSA af.

JACOB
Maar moeten we eigenlijk zo langzamerhand...?

ROELAND
De grootste rampen
De grootste catastrofes
Zijn toch ontstaan doordat mensen dachten
Dat ze in moesten grijpen?
Moet ik een voorbeeld geven?

JACOB
Maar als mensen nooit hadden gedacht
Dat ze in moesten grijpen...

KITTY
Dan hadden ze niet eens de geraniums gehad
Waarachter ze dit soort gesprekken hadden kunnen voeren

RENEE
We waren het toch eens?

JACOB
Op onze eigen voorwaarden, ja

18

MENNO op.

MENNO

Rosa!

Het is niet wat jij denkt dat het is!

Het is niet eens wat jij denkt waar het op lijkt!

Natuurlijk is er dat dreigement

Maar dat snuffelt toch niet in jouw ijskast!

Dat weet toch niet...

KOOR

Natuurlijk weet het dat

MENNO

Jullie doen toch niet meer mee!

JACOB

Als we kunnen helpen

MENNO

Helpen?

MENNO valt op de grond.

JACOB

Moeten we niet...?

KOOR

Waarom?

ROELAND

Waarom al die stakkers het gevoel geven dat ze er toe doen

Zodat wij kunnen denken dat wij er misschien ook wel toe doen

RENEE

Terwijl wij allang weten

Dat we een rimpel zijn

In een klier

Die inmiddels kanker heeft?

We waren het toch eens?

JACOB

Op onze eigen voorwaarden

RENEE

Gaat het?

Doet het pijn?

Voel je je...?

MENNO

Wat?

RENEE

Gaat het?

Doet het pijn?

Een explosie.

JACOB

Wat gebeurt hier allemaal?

KOOR

Dit is precies wat zij willen dat jij je afvraagt

JACOB

Wat?

KOOR

Special effects

KITTY

‘Wat gebeurt hier allemaal?’

JACOB

Dat mag ik me niet meer afvragen?

KOOR

Waarom zou je?

RENEE

Dat is precies wat ze willen

19

ROSA op.

ROSA

Help!

MAN op.

Beiden af.

KITTY

Maar...

KOOR

Dat wist je toch?

RENEE

Daar waren het toch over eens?

MENNO op.

MENNO

Als jullie

Als jullie werkelijk vinden

Dat alles tot as...

Dat alles tot as...

Waarom dan toch nog denken

Dat onder dat as...?

Als 'geborgenheid'

Alleen nog maar een woord is

Dat allang als een leugen...

Hou dan ook echt je bek!

Als dat eerbetoon aan dat 'simpele gebaar'

Alleen maar een stuiptrekking is

Van mensen die denken te kunnen overleven

Door niet meer te leven

Zogenaamd verder te leven...

Als

‘Daar zijn we het toch over eens’
Een bezwering is
Die moet voorkomen
Dat de stront jullie dun door de broek loopt...

Ik ben een man
Die het risico nam
Dat de haat en de wraak en de woede...
Ik ben de man
Die een poging ondernam
Op z'n minst: vindt er iets van

MENNO af.
VROUW en MAN op

VROUW
Maar jullie begrijpen toch...?

KOOR
Wat?

VROUW
Wat er allemaal...?

KOOR
Dat interesseert ons geen fuck
Bovendien
We weten wat er...

VROUW
Oh ja?

KOOR
Er speelt helemaal niets

VROUW
Helemaal niets?

KOOR
Nee

KOOR
Er speelt wat er altijd al speelt

VROUW

Die meningen van jullie
Die zogenaamde standpunten
Dat zogenaamde gelijk van jullie
Vadsige koeien
Die zich vol staan te vreten
In een geblindeerd weitje
Zonder het benul
Dat ze voor de slacht bestemd zijn

KOOR

Rot toch op

VROUW

Af en toe een zwiep met een staart
Als een vlieg weer 's
'Rot toch op!'
Roept

KOOR

Oprotten!

VROUW en MAN vallen.

RENEE

Het idee
Dat de tijd niet alleen maar tijd is
Eeuwig en onaangedaan
Alleen maar tikt
Dat de tijd ook zich zelf met zich meesleept
Het verleden met zich meesleept
Daar steeds harder aan moet trekken
Er misschien onder bezwijkt
Misschien wel eens moe wordt van zichzelf
Dat het begrip 'tijd' iets menselijks krijgt, leeft
Dat idee
Daar gaan wij niet meer in mee

FRED

Wij doen daar niet meer aan mee

RENEE

Daar zijn we het toch over eens?

20

ROSA op.

ROSA

Ze zijn bezig...

KOOR

Natuurlijk zijn ze bezig

ROSA

Maar begrijpen jullie dan niet...?

KOOR

Natuurlijk begrijpen wij

Wij begrijpen alles

Maar dat wil niet zeggen

Dat wij er ook begrip voor ...

ROSA

Nou dan!

KOOR

Wat dan?

ROSA

Is dit een...?

KOOR

Een wat?

ROSA

Is dit een kerkhof?

KOOR

Misschien is dit een kerkhof

ROSA
Is dit een droom?

KOOR
Dat lijkt me niet

ROSA
En als ze jullie nou...?

KOOR
Dat zien we dan wel weer

ROSA
Jullie zijn...

KOOR
Wat zijn we?

ROSA
Ik brand nog liever in de hel
Dan dat ik in dit vagevuur
Dit Pompeï
Deze wachtkamer
Deze gestolde doodsangst
Deze zelfgenoegzame apathie
Onder het mom van
'Wij hebben alles al gezien'
Als jullie dit echt menen
Dit echt voelen
Maak er dan een feest van
Maak muziek
Pak die oude botten bij elkaar
Dans een Vitus-dans
Schreeuw het uit
Zing, zuip en zinder van leven
Schreeuw het uit en breek de boel hier af
Misschien dat ik dan...

KITTY
Wil je iets zeggen?

ROSA
Ik leef nog

KITTY

Wat wil je daarmee zeggen?

ROSA

Dat ik nog leef

KITTY

Wij niet?

Rot toch op

ROSA stort in.

FRED

Gewoon:

Chemo

Bestraling

Aanvankelijk zag het er goed uit

Maar dan toch uitzaaiingen

JACOB

Hoor je vaak

FRED

Maar daarom zijn wij toch geen uitzaaiingen?

JACOB

Wij?

FRED

Zoals ze naar ons kijken

Op ons neer kijken

‘Niet naar ons kijken’ kijken

MAN

Help!

KOOR

♪ ‘slotkoor’

We hebben het jarenlang gezien

Jarenlang hebben we in die ogen gekeken

Die ogen die keken alsof ze wilden zeggen, kijken:

Bemoei je met je eigen zaken
Maar intussen zeiden, keken:
Kijk naar me
Of eigenlijk:
Ik heb wel gezien dat je me gezien hebt
Maar wat heb jij gezien?
En:
Doe wat!
Misschien keken ze, zeiden ze dat niet
Bedoelden ze dat niet
Te kijken, te zeggen
Maar wij zagen dat
Dat ze...
Jarenlang hebben wij gedacht, gedaan
Wat wij dachten
Dat gedaan moest
Zoals zij keken
Niet zeiden
Of zeiden
Zonder te kijken
En zonder ook maar iets te zeggen
Maar wij dachten jarenlang
Zonder aanvankelijk
Iets te doen misschien
Maar uiteindelijk leidde dat denken
Tot het gedaan hebben
Van van alles
Waartoe dat denken
Kennelijk
Had geleid
Zonder dat wij dat wisten
Misschien
Die blik in die ogen
Wanhoop?
Chantage?
Toneel?
Die ogen
Die een hoek omslaan
De ogen van
De alcoholist op gympies
Van de drugskoerier op gitaarles
Van het vrouwtje uit Moldavië
Van dat morsige Albaneesje

Dat al die grote jongens vast bij hun ballen had
We hebben het stof verwijderd
Van prestige objecten
Terwijl we wisten
Dat dat stof er drie dagen later
Weer opnieuw zou liggen
We hoopten de wereld te verblijden
Met een nieuwe postzegel
Of een charmante variatie op de steunkous
Een theepottuit die nu eens niet nadruppelt
Weeskinderen die misschien eindelijk een reden hadden
Eens een keer niet zo hartverscheurend irritant te blèren
Daarbij hebben we onszelf bijna kapot gemaakt
Hebben we onszelf nagenoeg gesloopt
Alleen maar omdat we
In die ogen hebben gekeken
Hadden we ook niet kunnen doen
Maar we hebben het gedaan
Omdat we nieuwsgierig waren
Hoopten iets te kunnen doen
Iets te kunnen doen wat er toe deed
Hoopten iets te kunnen denken
Daarbij hebben we onszelf
Bijna
Kapot gemaakt
Gesloopt
En als wij nu in die ogen kijken
Zien we alleen maar ogen die zeggen:
Jullie zijn kapot
Jullie zijn uitzaaiingen
Jullie doen er niet meer toe

RENEE

Nee

KOOR

Nee?

RENEE

Ze kijken, ze zeggen...

KOOR

Wat?

ROSA
Help!

ROSA af.

KOOR
We hebben nooit iets anders gedaan
We hebben nooit iets anders willen doen
Misschien heeft het nooit iets geholpen
Helaas

RENEE
Nee

KOOR
Wat bedoel je: 'nee'?
Bedoel je: 'ja'?
Bedoel je: 'het heeft wel iets geholpen'?

RENEE
Zij zei: 'help!'"

KOOR
Ze zeggen nooit iets anders
Ze bedoelen, zeggen, kijken:
'Rot toch op'
'Jullie hebben hier niets meer te zoeken'
Dat is toch precies wat we willen!

ROELAND
Die dag
Al bijna avond
Zag ik
Dat ik jou tegen stond
Die avond
Al bijna nacht
Kwam uit jouw mond
Wat ik al dacht
Dat ik jou tegen stond

22
RENEE

Mooi

ROELAND

Mooi?

Het is totaal mislukt

Totaal overbodig gebleken

RENEE

Moeten we het er dan nog over hebben?

ROELAND

Ja

RENEE

Ja?

ROELAND

Ik vind van wel

JACOB

Ik heb het liever over dat vrouwtje uit Moldavië

ROELAND

Ik wil dit niet

JACOB

Dat vrouwtje niet?

ROELAND

Die mislukking niet

RENEE

Wat wil je dan?

ROELAND

Ik wil

Een groot verhaal vertellen

Maar ik kom niet verder

Dan dat meisje van een jaar of twee

Dat voor die winkel staat

Waar haar moeder binnen is gegaan

Zij moest kennelijk buiten blijven

Of wilde buiten blijven

Maar waarom die moeder dat dan goed vond?
Ik wilde dat meisje over haar bolletje aaien
Deed ik dus niet

RENEE
Waarom niet?

ROELAND
Dat doe je niet

RENEE
Waarom niet?

ROELAND
Omdat het kennelijk allemaal mislukt is
Alles
Het idee
Het idee: het moet kunnen
Dat je je aftrekt en denkt:
Wie heeft dat bedacht, die denkpaauze?
Het idee:
Er moet iets
Er is iets
Wat je 'er is iets' zou kunnen noemen
Zoals honden eindeloos eleganter en vanzelfsprekender reageren
Dan schaatsers of badmintonspeelsters
Hoe knap die ook reageren

RENEE
Dat bleek een ehec?

ROELAND
Dat is geresulteerd in
Of heeft geresulteerd in...
Iemand zei ooit 'I lost my language'
Terwijl hij wilde zeggen: 'I lost my luggage'
Komt op hetzelfde neer

Ze luisteren naar een vliegtuig.

JACOB

Vroeger dacht ik: een vliegtuig
Nu denk ik: dat zijn mensen
Mensen in een vliegend buisje
Iemand verheugt zich misschien
Op zijn weerzien
Met die hoer in Norfolk
Die hem toen zo goed had begrepen
Of in Stavanger
Maakt het uit
Het gaat niet om de plaats
Het gaat om de schaamte
Het gaat
Omwaar het altijd over gaat

KOOR PROTAGONISTEN

MARIEKE

Wat zou jij denken?
Waar zou jij aan denken?

GUNILLA

Als ik daar...?
Als ik daartussen...?

MARIEKE

Als jij al die mensen daar had zien...

BENJAMIN

Zestig jaar geleden?

MARIEKE

Nu!

VROUW

Ik zou me afvragen
Wat die mensen dachten
Wat die mensen wisten
Hopelijk niet wisten

MAN

Ik zou me proberen voor te stellen
Wie die mensen waren
Waar ze vandaan kwamen

Wat ze bij zich hadden
Of ze alleen waren
Of dat ze nog familie of een geliefde bij zich hadden

FEDJA

Ik zou proberen me de stilte voor te stellen
Of het kermen, het huilen
Soms een schreeuw
Als een ijsschots in een rivier

MARIEKE

Of je misschien toch een zacht kermen hoorde
Het geluid van bang kruipend bloed
Hoe klinkt het als je met denken wilt stoppen?

MAN

Zo klinkt dat

VROUW

Tijdens de training sloeg het noodlot toe

FEDJA

Het is nog niet bekend of de vrouw het fast-food restaurant gaat aanklagen

MAN

De buurman heeft Oost – Europese stemmen gehoord

MARIEKE

Rust zacht, Sjoerd, je vrienden van de slagerij

JACOB

Zingt

En dan gebeurt er iets in mij
Word ik verliefd misschien misschien
Gek is dat ik niet weet niet weet
Sinds ik dit weet dit weet
Of ik nou minder eenzaam ben zaam ben

KITTY

Straks komen ze hier weer allemaal binnen
Met een paraplu
Het regent
Zeggen ze dan

Ja, zeggen wij dan
Is dat onze schuld?
Zeggen we dan
Maar het regent bloed
Zeggen ze dan
Ja, zeggen we dan
Regent het ooit iets anders?

RENEE
Ik vond dat wel een mooi beeld
Die droom
Die je droomde
Dat je die kamer binnen kwam
En dat je zag dat je bezig was
Iemand te vermoorden
En dat je dat niet wilde zien
Niet wilde zien wie dat was
Die je aan het vermoorden was
En dat je dat later toch weer wel...
Dat je later toch die kamer bent ingegaan
Om te zien wie het was
Die je aan het vermoorden was
En dat je toen wakker werd

KITTY
Nee dus
Volgens ...

RENEE
Volgens mij

KITTY
Nee dus
Volgens jou
Jij stond voor het raam
En zag hoe ik...

RENEE
Ik zag hoe jij keek hoe jij...

KITTY en RENEE
Die dag al bijna avond
Zag ik dat ik jou tegen stond

Die avond al bijna nacht
Kwam uit jouw mond

MENNO op. Kapot.

MENNO
Help!

JACOB naar MENNO. Helpt hij?

ROELAND

Ik las laatst toch zoiets gek
Ik las dat een hond een toneelstuk uit zijn hoofd kende
Een toneelstuk waar hij in meespeelde
Hij wabang voor bepaalde zinnen
Die ineens geschreeuwd werden
En na een aantal repetities liep ie
Voordat die bewuste zinnen
Geschreeuwd zouden worden
Heel rustig het toneel af
Hij wist dus kennelijk precies...
Honden kennen geen toneelstuk uit hun hoofd
Honden plegen ook geen zelfmoord
Maar soms denk ik wel eens
Was het leven maar een toneelstuk
En ik zo'n hond

EINDE